

hebben te overwinnen. Het Aristotelisch systeem sloot ten deele bij de onmiddellijke waarneming veel directer aan, het werd door een eeuwenlange traditie geschraagd en was bovendien, in de verwerking door het christelijk denken door uitspraken der Heilige Schrift ondersteund. De kerk plukt zelf de wrange vruchten van haar verbinding van Bijbel en Aristoteles in het proces tegen Galilei, dat haar nog eeuwen later tot schande wordt gerekend en tot schade strekt. Het was de Katholieke Kerk, die dit proces voerde, in een tijd toen door de reformatie haar katholiciteit reeds gebroken was. Maar ook reformatoren waren in dit opzicht gebonden aan het verleden. Melanchton, de wis- en natuurkundige onder hen, verwachtte voor de filosofie heil van een terugkeer tot den oorspronkelijken Aristoteles, hechtte veel waarde aan de astrologie, en bestreed het heliocentrisch systeem met argumenten, gebaseerd op bijbelteksten. Luther moest noch van Aristoteles, noch van de astrologie veel hebben, maar even weinig van het Copernicaansch systeem ²¹). Van Calvijn is een opzettelijke uitlating over dit stelsel niet bekend; wel is hij bij de exegese van in dit verband belangrijke bijbelgedeelten zeer voorzichtig ²²). De astrologische geschiedenisphilosophie verworpt hij volstrekt, de astronomie daarentegen erkent hij in haar volle waarde ²³).

De grootere vrijheid der protestantsche geleerden kwam intuschen aan de verbreiding der nieuwe denkbeelden zeer ten goede. Dat Galilei's door Rome verboden geschriften door den voorvechter van het protestantisme in den Elzas, Matthias Bernegger, in het Latijn werden vertaald en onder protestantsche geleerden verbreid, was vooral te danken aan het initiatief en de bemiddeling van Elias Diodati, uit de bekende familie der Diodati's, die voor de verbreiding van Calvijn's leer zoo veel deed ²⁴).

Hoe groot de weerstanden waren, die de nieuwe denkbeelden hadden te overwinnen, blijkt wel vooral bij Tycho Brahé en bij Kepler ²⁵).

De eerste kan er niet toe komen het stelsel van Copernicus te aanvaarden. Hij meent dat dit systeem de hoogere en de lagere dingen verwisselt en de orde van de natuur der dingen omverwerpt, en bovendien is het, naar hij meent, in strijd met de Schrift. Hij ontwerpt een systeem waarin de aarde stilstaat, en de zon, met de vijf om haar wentelende planeten, een jaarlijksche beweging heeft om de aarde. Deze gewrongen oplossing vindt echter geen bijval, zelfs niet bij zijn eigen leerling Kepler.

Kepler is wel de meest typische vertegenwoordiger van deze overgangperiode. Hoewel leerling van Brahé, is hij reeds vroeg voor het Copernicaansch systeem gewonnen, en op vijf-en-twintig-jarigen leeftijd verklaart hij het „Mysterium Cosmographicum” op